

RENTABILITEIT IN DE BOSBOUW

[651 (492)]

door

G. GERBRANDA

In het Mei-nummer van het Tijdschrift van de Nederlandse Heide-Maatschappij vindt men eveneens onder bovenstaande titel een artikel van Ir B. Veen.

Ik acht het een zeer verheugend verschijnsel, dat de economische, de bedrijfshuishoudelijke, zijde van de bosbouw ook eens de belangstelling heeft. Over het algemeen toch zijn de bosbouwers meer natuurwetenschappelijk ingesteld, dan bedrijfseconomisch. Soms zelfs staat men bepaald afwijzend tegenover deze meer zakelijke zijde van het bedrijf, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het artikel van A. van Laar in het December-nummer 1950 van ons maandblad. Schrijvende over duurzame productieverhoging in de Nederlandse bosbouw, wijdt hij zijn aandacht uitsluitend aan de natuurwetenschappelijke zijde van het door hem aangesneden onderwerp en blijkt zijn afkerigheid van de bedrijfshuishoudelijke zijde zeer duidelijk uit de eerste conclusie aan het slot van zijn artikel, luidende:

„Aan rentabiliteitsberekeningen kan in de bosbouw slechts beperkte „waarde worden toegekend, wegens het totaal verschillende karakter „van de bosbouw t.o.v. de landbouw. *Bovendien vormen zij een sterke „remming voor de ontwikkeling van de bosbouw in natuurwetenschappelijke richting*”. (cursivering van mij G.)

Alleen een totaal gemis aan kennis van het wezen der rentabiliteitsberekeningen en van hetgeen er mede wordt beoogd kan iemand aldus doen schrijven. Niemand toch zal het belang kunnen ontkennen, dat rentabiliteitsberekeningen voor een bedrijf hebben. Daaraan bestaat speciaal in ons land ook grote behoefte, want hoeveel bosbezitters zouden er zijn, die weten welk kapitaal in hun bosbezit steekt en hoe dat kapitaal rendeert.

Indien na het maken van een rentabiliteitsberekening verkeerde conclusies worden getrokken, dan zou o.a. het gevaar kunnen ontstaan, dat de heer Van Laar vreest, maar dat mag men dan de rentabiliteitsberekening niet in de schoenen schuiven. Het trekken van conclusies ligt trouwens buiten haar terrein. Men komt dan op het terrein van de bedrijfsanalyse.

Kortgeleden vond een promotie plaats aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen. De promovendus had daarbij o.a. de volgende stelling opgeworpen: „Het opzetten van rentabiliteitsberekeningen over de teelt „van onze voornaamste productieve houtsoorten — zoals het L.E.I. dit „momenteel doet — heeft weinig zin, zolang de omstandigheden bij bos- „aanleg zo sterk wisselen, dat kostennormen slechts bij grove benadering „zijn te geven”.

Ook hieruit blijkt weder een gemis aan kennis van het rentabiliteits-

vraagstuk, want anders had bedoelde promovendus niet zonder meer de kostprijsberekeningen van het L.E.I. „rentabiliteitsberekeningen” mogen noemen.

Ir Veen belicht in zijn artikel wel degelijk de bedrijfshuishoudelijke zijde van de bosbouw maar ook hij verwacht naar mijn mening verschillende begrippen.

Zo vangt hij zijn artikel aan met de opmerking, dat men bij beschouwingen over productie en rentabiliteit van bossen van twee verschillende standpunten uit kan gaan. Hij zegt dan :

„Enerzijds kan men stellen : rentabiliteitsberekeningen hebben in de „bosbouw een beperkte waarde, omdat men in de bosbouw te maken „heeft met relatief veel te lange omlooptijden, waardoor samengestelde „interestberekeningen geen zin hebben en waardoor het uiterst moeilijk wordt een marktprognose op te stellen voor het moment van de „oogst. Bovendien beheerst in dat geval het omloop-vraagstuk de hout- „teelt en komt de duurzaamheid van het productiemiddel in het ge- „drang”.

Het blijkt duidelijk uit deze bewoordingen, dat schrijver hier niet de eigenlijke rentabiliteitsberekeningen van bestaande bedrijven op het oog heeft, maar uitsluitend denkt aan berekeningen van te verwachten rentabiliteit bij de stichting van een bosbedrijf, maar ook met deze restrictie zou ik nog niet graag alles onderschrijven wat in de aangehaalde zin is vermeld. Dit doet echter thans weinig ter zake.

Voor de berekening van de rentabiliteit van een bosbedrijf kan het bovenstaande geen uitgangspunt vormen.

Daarvoor heeft men nodig te weten :

1. de grootte van het kapitaal aan het begin van de periode, waarover men de rentabiliteit gaat berekenen,
2. de grootte van de uitgaven en opbrengsten gedurende die periode,
3. de grootte van het kapitaal aan het einde van de periode.

Een marktprognose heeft men hierbij niet te stellen en een omloop-vraagstuk evenmin.

Eerst wanneer men tot een bedrijfs-technische en bedrijfseconomische analyse overgaat, ten einde na te gaan of de rentabiliteit van een bedrijf valt te verhogen, of wanneer men na wil gaan of de omstandigheden zoals die op een bepaald moment voorliggen, aanleiding kunnen geven tot het aanbrengen van wijzigingen in het bedrijf, dan eerst komt met vele andere zaken de marktprognose aan de orde en kan de omloop een omloopvraagstuk worden. Maar zoals gezegd dan treedt men buiten het eigenlijke terrein van de rentabiliteitsberekening en komt men op dat van de bedrijfs-technische en bedrijfs-economische analyse.

Het tweede standpunt waarvan men volgens Ir Veen uit kan gaan en dat lijnrecht tegenover het eerste staat, omschrijft hij als volgt :

„Een bosbedrijf moet rendabel zijn, want het is een productie-proces „en het is daarom onderworpen aan de daarvoor geldende eisen. Zo bij- „voorbeeld ook aan de eis, dat bij economische productie alle gemaak- „te kosten van kapitaal en arbeid moeten worden vergoed door de op- „brengst van het vervaardigde product. Gebeurt dat niet, dan is de „prijs van het product te laag of de productiekosten zijn te hoog”.

Hiertegen zou ik aan willen voeren, dat het toch algemeen bekend is, dat tot voor kort geheel en ook thans nog voor een belangrijk deel de

prijs van het product hout niet wordt bepaald door productiekosten, maar door de exploitatiekosten van bossen, die men over uitgestrekte delen der aarde als een natuurproduct vindt.

Tot dusverre wordt dan ook nog slechts bij hoge uitzondering de bosbouw als bedrijf uitgeoefend en kan het voorkomen, dat, zoals thans nog het geval is, de kostprijs van de ene houtsoort ver beneden de marktprijs ligt en van de andere ver daar boven.

„Productie van welk goed dan ook met verlies, leidt tot bankroet” zegt Veen, maar dat geldt nu juist niet voor de bosbouw, tenminste niet voor ons land, omdat daar de bosbouw als liefhebberij wordt beoefend.

Het is echter niet mijn bedoeling zonder meer critiek te uiten op het artikel van Ir Veen, daarvoor ben ik te zeer ingenomen met het feit, dat het onderwerp is aangesneden.

Mijn bedoeling is uit te laten komen, dat men duidelijk onderscheid moet maken tussen :

- a. kostprijsberekningen, zoals deze voor verschillende houtsoorten door het L.E.I. zijn opgesteld. Hiervoor zijn opbrengsttafels nodig, moet een bepaalde omloop worden gekozen (de gebruikelijke) en moeten berekeningen met samengestelde interest worden uitgevoerd. Deze hebben o.a. de betekenis, dat men er door in staat wordt gesteld na te gaan hoe de kostprijs ligt ten opzichte van de marktprijs of bijvoorbeeld ten opzichte van een van hogerhand vastgestelde prijs.
- b. rentabiliteitsberekningen van bestaande bedrijven. Hiervoor is alleen nodig een goede boekhouding; waar men bij kostprijsberekningen moet uitgaan van gemiddelden, zowel voor wat betreft kosten als opbrengsten, gaat men daarentegen hierbij uit van de werkelijk gedane uitgaven en werkelijk gemaakte opbrengsten.
- c. rapporten omtrent rentabiliteits-vooruitzichten.

Van het onder *a* genoemde hebben we reeds waardevol materiaal in de rapporten 75 en 144 van het L.E.I.

Wat het onder *b* genoemde betreft, ik maak mij sterk, dat uit de voor bestaande bosbedrijven vaak reeds over vele jaren gevoerde boekhoudingen belangrijke gegevens omtrent de rentabiliteit zijn te putten. Het zou van veel belang zijn, indien deze gegevens werden gepubliceerd.

Laat men daarnaast, evenals zulks reeds lange tijd in de landbouw geschiedt eens in enkele bedrijven de boekhouding deskundig opzetten en door een officiële instantie laten controleren, opdat de gegevens nog betrouwbaarder worden.

Heeft men alsdan de onder *a* en *b* bedoelde gegevens op een deskundige wijze verzameld en verwerkt, dan zal men daaruit het onder *c* bedoelde gemakkelijker kunnen benaderen.

Laten we echter vooral de zaak niet moeilijker voorstellen, dan ze in werkelijkheid is.

Men moet niet te spoedig denken, dat de bosbouw, bedrijfshuishoudkundig een zo bijzondere plaats inneemt. Ook in de industrie kent men bedrijven die vele jaren moeten werken, alvorens zij het volle rendement afwerpen. Ook daar kent men de moeilijkheid van de marktprognose en ook daar heeft men de zorg voor de duurzaamheid van het bedrijf, want ook in industriële bedrijven kan de rentabiliteit schijnbaar worden opgevoerd door onderhoud en vernieuwing van gebouwen en machineriën te verwaarlozen.

De omstandigheden liggen in ons land gunstig voor een rendabel bosbedrijf. De afzet van kleine houtsorteringen is nergens zo gunstig als hier, dank zij onze intensieve land- en tuinbouw.

Publicatie van gegevens is ook daarom van zo groot belang, omdat de bosbouw misschien wel ten onrechte economisch als niet volwaardig wordt aangezien. De strijd om ons toch reeds zo beperkt bosareaal te behouden is uiterst moeilijk. Een juist inzicht in de rentabiliteit met daaruit voortvloeiende pogingen om deze op te voeren, de productie per ha te verhogen, kan niet anders dan de bosbouw in zijn geheel ten goede komen.

Het ware ten zeerste te wensen, dat van meerdere zijden belangstelling voor de bedrijfs-huishoudelijke kant van de bosbouw zou ontstaan. De vraag is, hoe bereikt men dat deze aangelegenheid systematisch en stelselmatig wordt aangepakt.

Al te lang hebben we ons tevreden gesteld met theoretische vraagstukken uit de duitse school zoals „Bodenreinertragstheorie" en „Waldreinertragstheorie" en begrippen als „Weiserprozent", „Waldesfreundliche Zinseszinsen" enz., die alleen een theoreticus enige aangename verpozing kunnen verschaffen, maar die praktisch van geen of weinig betekenis zijn.
